

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เป็นที่ทราบกันดีว่าสิทธิบัตรมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ การจ้างงาน ฯลฯ ประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่สำคัญที่ประเทศไทยจะได้รับจากการมีกฎหมายสิทธิบัตรก็คือ การที่ต่างชาติเข้ามาลงทุนในประเทศไทยมากขึ้น เพราะสิทธิบัตรจะให้ความแน่นอนกับโอกาสที่จะได้กำไรมากขึ้น เมื่อมีการลงทุนมากขึ้น ผลทางเศรษฐกิจที่ประเทศจะได้รับในรูปการมีงานทำก็มากขึ้น รายได้สูงขึ้น เทคนิคและทางด้านการจัดการก็จะมากขึ้นตามตัว¹ ซึ่งจะส่งผลถึงมาตรฐานการครองชีพที่ดีอย่างเชื่อมโยงกัน และการมีระบบศาลหรือการระงับข้อพิพาทที่ดี มีประสิทธิภาพเป็นมาตรฐานเดียวกันจะทำให้นักลงทุนต่างชาติต้องการมาลงทุนเนื่องจากเชื่อมั่นในระบบการให้ความยุติธรรมของศาล

การที่กระทรวงยุติธรรมได้จัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศขึ้น เพื่อให้เป็นศาลชำนาญพิเศษพิจารณาพิพากษาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เนื่องจากคดีดังกล่าวมีความยุ่งยากซับซ้อนและมีลักษณะแตกต่างจากคดีแพ่งและคดีอาญาทั่วไป และเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในการเจรจาการค้ารอบอุรุกวัย ซึ่งนำไปสู่การจัดตั้งองค์การการค้าโลกในเวลาต่อมา ทำให้ประเทศไทยมีพันธกรณีภายใต้ Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPs)² ในการอนุวัติการให้มีกฎหมายภายในคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาขั้นต่ำ

---

¹ ชีระ ภาณุพงศ์, "สิทธิบัตรกับการพัฒนาการเศรษฐกิจ," บทบัญญัติ. (เล่ม 27 ตอน 2,) : 522.

² ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง, หนังสือที่ระลึกเนื่องในโอกาสเปิดทำการศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง. (กรุงเทพมหานคร: เกรนโกรว, 2539), หน้า 23.

แก่ประเทศภาคีสมาชิกทั้งหลาย ซึ่งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศดังกล่าวมีเขตอำนาจเหนือคดีทรัพย์สินทางปัญญาทุกประเภท ทั้งนี้การพิจารณาคดีสิทธิบัตรก็อยู่ในเขตอำนาจด้วย การพิจารณาพิพากษาคดีจึงต้องพิจารณาตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 ประกอบกับข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2540 ซึ่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ และข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาฯ ดังกล่าวมีการบัญญัติถึงกระบวนการวิธีพิจารณาที่พิเศษซึ่งไม่นำไปใช้ในคดีแพ่ง และคดีอาญาทั่วไป จึงคาดว่าคู่ความจะได้รับประโยชน์จากการจัดตั้งศาลดังกล่าวมากขึ้น

นอกจากนี้การที่ประเทศไทยมีพันธกรณีทำให้ต้องมีการแก้ไข เพิ่มเติมบทบัญญัติในพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 ในหลายมาตราเพื่อให้สอดคล้องกับความตกลงดังกล่าว อันมีสาระสำคัญ เช่น การแก้ไขคุณสมบัติของบุคคลที่จะขอรับสิทธิบัตรได้ สิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตร การเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ในการขอรับอนุสิทธิบัตร และข้อยกเว้นการละเมิดสิทธิบัตร เป็นต้น

ทั้งจากการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศขึ้น และการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายสิทธิบัตร จะทำให้การดำเนินคดีสิทธิบัตรมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ในปัจจุบันคดีสิทธิบัตรยังมีจำนวนไม่มากเมื่อเทียบกับคดีทรัพย์สินทางปัญญาแขนงอื่นๆ และการดำเนินกระบวนการพิจารณาก็ยังไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกันเท่าที่ควร เนื่องจากการใช้บังคับกฎหมายสิทธิบัตรในประเทศไทยยังถือว่าอยู่ในขั้นเริ่มต้นเมื่อเทียบกับต่างประเทศซึ่งมีการให้ความคุ้มครองการประดิษฐ์โดยการออกสิทธิบัตรมาเกือบหนึ่งร้อยปี นอกจากนี้ประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศกำลังพัฒนายังมีขีดจำกัดทางความรู้ด้านเทคโนโลยี แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการเพิ่มเติมบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองอนุสิทธิบัตร ซึ่งคุ้มครองการประดิษฐ์ที่ยังไม่ถึงขั้นที่จะขอรับสิทธิบัตรได้ กล่าวคือ ไม่มีชั้นการประดิษฐ์ที่สูงขึ้น เพียงแต่เป็นสิ่งประดิษฐ์ใหม่ และสามารถใช้ประยุกต์ทางอุตสาหกรรมได้ แต่กฎหมายเล็งเห็นว่าการประดิษฐ์ดังกล่าวจะมีส่วนช่วยพัฒนาให้ค้นพบเทคโนโลยีขั้นสูงได้ต่อไป จึงมีแนวโน้มที่คนไทยมาขอรับความคุ้มครองเพิ่มขึ้น เนื่องจากการขอรับอนุสิทธิบัตรเป็นหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมกับขีดความสามารถของนักประดิษฐ์ไทย ดังจะเห็นได้จากสถิติการขอรับอนุสิทธิบัตรตั้งแต่พระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 มีผลใช้บังคับ

มีนักประดิษฐ์ไทยขอรับอนุสิทธิบัตรเป็นจำนวนถึง 34 ราย³ จึงเป็นที่คาดหมายได้ว่าน่าจะมีคดีเกี่ยวกับสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรประเภทต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการฟ้องขอให้เพิกถอนสิทธิบัตร การละเมิดสิทธิบัตร ฯลฯ ขึ้นสู่ศาลมากขึ้น และโดยที่การพิจารณาเกี่ยวกับการกระทำที่ละเมิดสิทธิบัตรทั้งสิทธิบัตรการประดิษฐ์ และอนุสิทธิบัตรนั้นใช้หลักการพิจารณาในแนวทางเดียวกัน ฉะนั้น การศึกษาถึงการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิบัตรจึงสามารถนำไปใช้ประโยชน์กับการดำเนินคดีอนุสิทธิบัตรได้เช่นเดียวกัน

เนื่องจากกฎหมายสิทธิบัตรเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีขั้นสูง บางครั้งศาลอาจประสบกับความยากลำบากในการตีความ เช่น ในการพิจารณาว่าการประดิษฐ์ของโจทก์มีชั้นการประดิษฐ์ที่สูงขึ้นหรือไม่ ศาลจะใช้หลักเกณฑ์ใดที่ชัดเจนในการพิจารณา รวมถึงการนำสืบของคู่ความ เนื่องจากหลักเกณฑ์ที่ปรากฏเป็นตำราภาษาไทยยังมีน้อย หากต้องการจะศึกษาอย่างละเอียดต้องศึกษาจากตำราหรือคดีต่างๆ ในต่างประเทศ หรือแม้กระทั่งขอบเขตการรับฟังข้อเท็จจริงเกี่ยวกับค่าเสียหายของผู้ถูกละเมิดที่คู่ความนำสืบว่าต้องชัดเจนเพียงใด ค่าเสียหายใดที่สามารถเรียกได้ เนื่องจากกฎหมายกำหนดกว้างๆ เกี่ยวกับลักษณะค่าเสียหายที่โจทก์สามารถเรียกได้ แต่ไม่ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่ามีกรณีใดบ้าง จึงเป็นดุลพินิจของศาลในการพิจารณา นอกจากนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับทางปฏิบัติซึ่งยังมีความเห็นแตกต่างกันไป

จากปัญหาดังกล่าวจึงเห็นว่าควรจะต้องศึกษาถึงแนวความคิด ทฤษฎี หลักเกณฑ์ที่นำมาใช้กับคดีทรัพย์สินทางปัญญาโดยเฉพาะ รวมถึงขั้นตอนกระบวนการที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียด และศึกษาถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในการดำเนินกระบวนการวิธีพิจารณา ซึ่งในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะได้เสนอแนะถึงปัญหาในการดำเนินคดีสิทธิบัตร และการแก้ไขปัญหาเพื่อสร้างแนวทางในการดำเนินคดีที่เป็นมาตรฐานเดียวกันต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวินิจฉัยคดีละเมิดสิทธิบัตรในประเทศไทยยังประสบกับปัญหาความไม่แน่นอนของการตีความ เนื่องจากการละเมิดสิทธิบัตรมักเป็นการที่ผู้ละเมิดได้ใช้สิทธิในฐานะที่เป็นผู้ทรงสิทธิบัตร ซึ่งกฎหมายมุ่งจะคุ้มครองให้เป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียว เมื่อมีการกล่าวอ้างว่ามีการ

---

³ ข้อมูลจากหนังสือประกาศโฆษณาการจดทะเบียนการประดิษฐ์และออกอนุสิทธิบัตร เล่ม 1 (กุมภาพันธ์ 2543) ถึงเล่ม 3 (มิถุนายน 2543)

ละเมิด จึงต้องมีการวินิจฉัยว่า การกระทำนั้นเป็นการละเมิดสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของผู้ทรงสิทธิบัตร ในการแสวงหาประโยชน์จากสิทธิบัตรหรือไม่ ในการตีความมักจะประสบกับความยากลำบากในการตีความ เนื่องจากกฎหมายมิได้ให้คำจำกัดความของการกระทำต่างๆ ไว้ การกระทำละเมิด ดังนั้น จึงเห็นว่าสมควรอย่างยิ่งที่จะศึกษาเพื่อหาหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่เหมาะสม หรือทฤษฎีทางนิติศาสตร์ และแนวทางการแก้ไขปัญหาการตีความในคดีละเมิดสิทธิบัตรในประเทศไทยให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้การดำเนินคดีสิทธิบัตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและรองรับกับจำนวนคดีสิทธิบัตรที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคตต่อไป

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะมุ่งเน้นศึกษาถึงการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิบัตรการประดิษฐ์ โดยจะศึกษาวิเคราะห์ถึงการกระทำต่างๆ อันมีผลเป็นการละเมิดสิทธิบัตรการประดิษฐ์ และสิทธิบัตรกรรมวิธี รวมทั้งข้อยกเว้นการละเมิดสิทธิบัตรประเภทต่างๆ ในการศึกษาจะได้พิจารณาถึงพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 (แก้ไขโดยพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542) คำพิพากษาของศาลฎีกาในคดีที่มีการละเมิดสิทธิบัตร คำอธิบายกฎหมาย บทความต่างๆ ที่มาของหลักเกณฑ์ต่างๆ ทั้งจากตัวบทกฎหมายและความตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง โดยในการศึกษานั้นจะพิจารณาหลักเกณฑ์ที่ต่างประเทศใช้ในการพิจารณาพิพากษาประกอบในกรณีที่ยังไม่เคยมีในประเทศไทย เนื่องจากที่ผ่านมาการดำเนินคดีสิทธิบัตรยังไม่มีแนวทางในการพิจารณาพิพากษาคดีที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน

1.4 สมมุติฐานการวิจัย

กฎหมายสิทธิบัตรที่ใช้บังคับอยู่ในประเทศไทยปัจจุบันเป็นฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2542) นับตั้งแต่มีการประกาศใช้ครั้งแรกในปีพ.ศ. 2522 และต่อมามีการแก้ไขเมื่อปีพ.ศ. 2535 แม้ว่าคดีสิทธิบัตรของประเทศไทยที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลจะมีจำนวนไม่มากนักเมื่อเทียบกับคดีทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่นๆ แต่ก็ควรมีการบัญญัติกฎหมายรองรับไว้อย่างมีประสิทธิภาพต่อการบังคับใช้ อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่า บทบัญญัติของกฎหมายยังมีความไม่ชัดเจนในบางกรณีจึงอาจทำให้การบังคับสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตร หรือการคุ้มครองสิทธิบัตรเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ดังนั้น จึงสมควรให้มีการแก้ไขและเพิ่มเติมบทบัญญัติที่จำเป็นเพื่อสะดวกต่อการใช้บังคับ นอกจากนี้ ควรจะศึกษาแนวคำพิพากษาต่างประเทศในฐานะที่มีพัฒนาการทางด้านสิทธิบัตรมายาวนาน เนื่องจากแนวคิดของระบบสิทธิบัตรทั่วโลกก็มีความคล้ายคลึงกันจึงอาจนำมาใช้

เทียบเคียงกับคดีสิทธิบัตรในประเทศไทยได้ เพื่อให้การตีความเป็นไปอย่างเหมาะสมและเป็นบรรทัดฐาน การใช้สิทธิบัตรเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศอย่างแท้จริง และเพื่อให้มีกฎหมายที่มีประสิทธิภาพรองรับต่อคดีสิทธิบัตรที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

1.5 วิธีดำเนินการ

การดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ จะใช้วิธีการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลแบบการวิจัยข้อมูลโดยเอกสาร (Documentary Research) โดยในการบรรยายจะใช้วิธีการพรรณนาและวิเคราะห์ (Descriptive and Analytical Method) เป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย ซึ่งจะเริ่มจากทฤษฎีที่เป็นแนวความคิดพื้นฐานของการให้ความคุ้มครองสิทธิบัตรประเภทต่างๆ โดยการศึกษาค้นคว้าหลักเกณฑ์การกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิบัตร ซ้อยกเว้นการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิบัตร ประเด็นต่างๆ ที่เป็นปัญหา เทียบเคียงกับคดีที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการตีความการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิบัตรที่ชัดเจนต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของผู้ทรงสิทธิบัตร การกระทำต่างๆ ที่เป็นการละเมิดสิทธิบัตร และปัญหาของการตีความการกระทำ รวมถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาต่างๆ เหล่านั้น
2. ได้ทราบถึงหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่เป็นที่มาของการกำหนดข้อยกเว้นการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิบัตร
3. ได้ทราบถึงหลักเกณฑ์ที่ศาลต่างประเทศใช้ในการพิจารณาประเด็นต่างๆ เกี่ยวกับการกระทำ ในการดำเนินคดีละเมิดสิทธิบัตร
4. การศึกษาในประเด็นดังกล่าวจะทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนและแน่นอนในการตีความการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิบัตร อันจะทำให้ประเทศไทยมีองค์กรที่มีประสิทธิภาพเป็นที่ยอมรับแก่บุคคลทั่วไป

1.7 เหตุจูงใจในการเลือกทำวิทยานิพนธ์

เนื่องจากสิทธิบัตรเป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่งที่มีผลต่อการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ การศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพื่อให้ทราบและวิเคราะห์ถึงแนวทางที่เหมาะสมเป็นรูปธรรมในการดำเนินคดี จะทำให้การดำเนินคดีสิทธิบัตรมีแนวทางเป็นมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งจะ

สร้างความเชื่อมั่นให้แก่คู่ความและผู้ที่เกี่ยวข้อง และทำให้เป็นหลักประกันว่าศาลจะเป็นสถาบันที่
อำนวยความสะดวกยุติธรรมแก่ประชาชนได้อย่างดียิ่ง